PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

LEUVEN – P.J. VERHAGHENSTRAAT

J. CLAESEN, B. VAN GENECHTEN,
E. AUDENAERT & K. BOUCKAERT

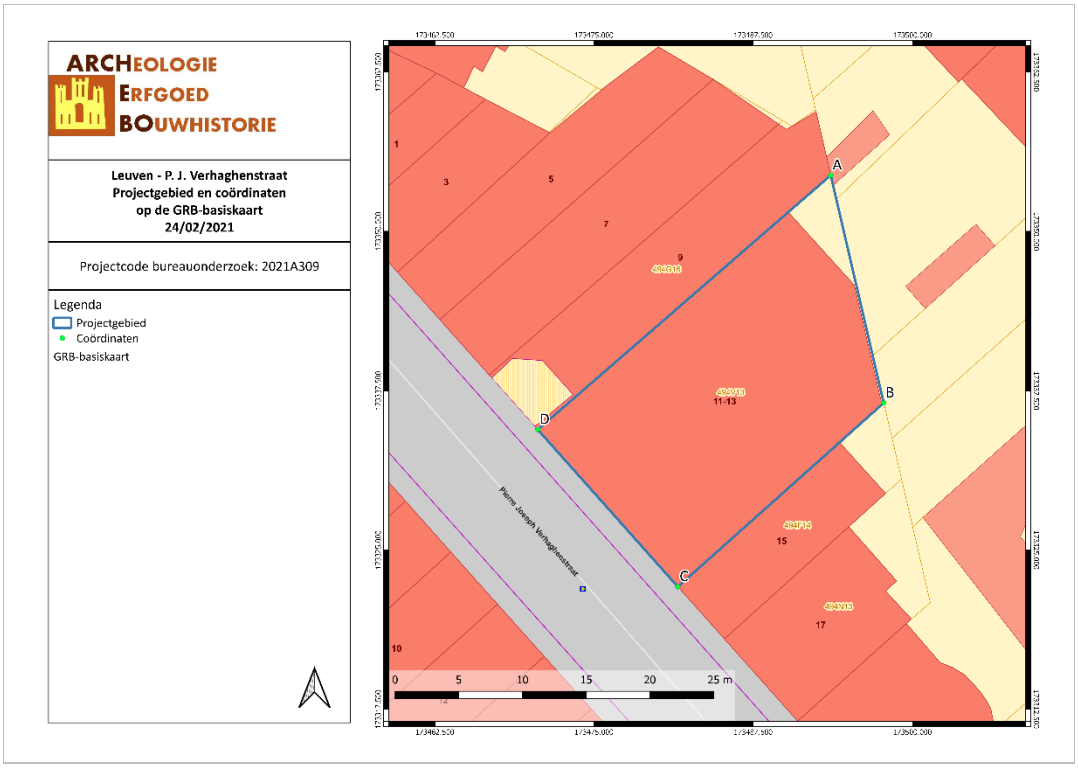
MAART 2021

PROJECTCODE BUREAUONDERZOEK 2021A309

1 ALGEMEEN

Administratieve gegevens / Technische Fiche

Onderzoek:	Programma van maatregelen. Leuven – P. J. Verhaghenstraat		
Opdrachtnemer:	ARCHEBO bvba Merelnest 5 3470 Kortenaken		
Projectleiding:	Jan Claesen		
Erkend archeoloog:	OE/ERK/Archeoloog/2015/00014		
Locatie:	Vlaams-Brabant, Leuven, Pierre Joseph Verhaghenstraat 11-13		
Coördinaten :	A	X	173.493.582.619.496
		Y	173.354.399.674.430
	B	X	173.497.740.571.491
		Y	173.336.533.114.414
	C	X	173.481.578.203.485
		Y	173.322.107.578.408
	D	X	173.470.583.259.478
		Y	173.334.440.570.414
Kadastrale percelen:	Leuven, afdeling 2, sectie C, perceelnummer 494V13		

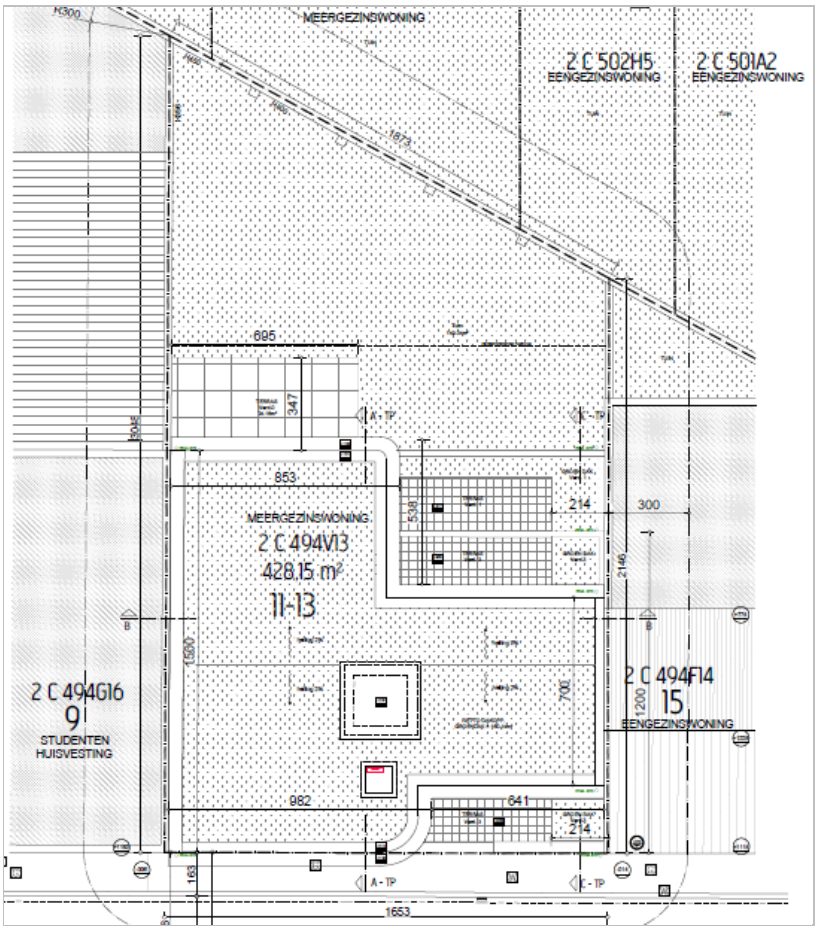
Figuur 1: Situering van het projectgebied op het GRB (Geopunt, 2021)

2 PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

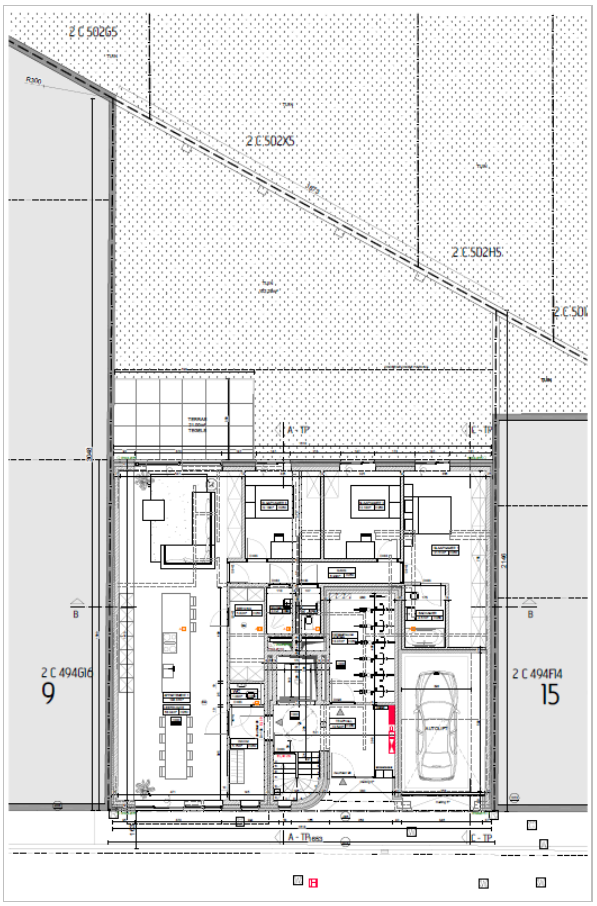
Het programma van maatregelen geeft een gemotiveerd advies over het al dan niet moeten nemen van maatregelen voor de omgang met archeologisch erfgoed bij bodemingrepen. Het beschrijft de aard van deze maatregelen en de uitvoeringswijze van de eventuele maatregelen.

Aanleiding van het vooronderzoek

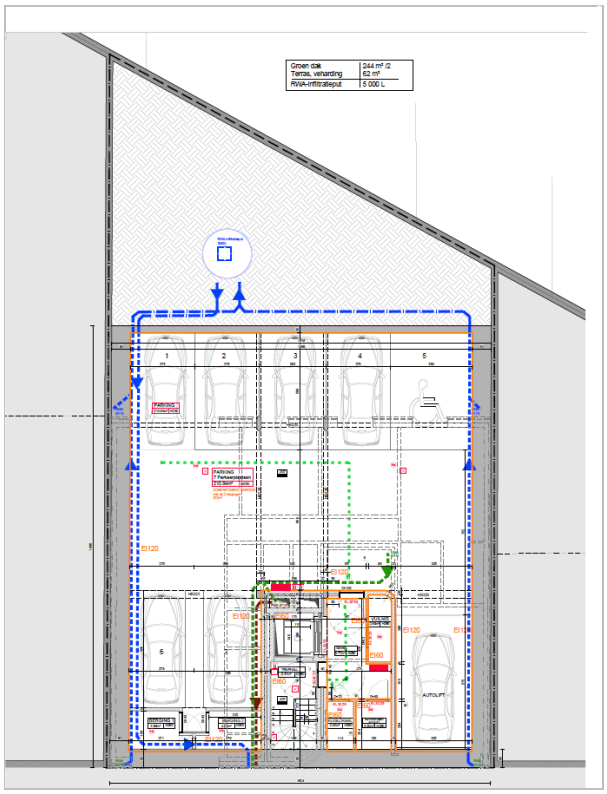
Naar aanleiding van een omgevingsvergunning heeft ARCHEBO bvba een archeologienota opgemaakt voor een projectgebied aan de Pierre Joseph Verhaghenstraat 11-13 in Leuven (Vlaams-Brabant), binnen de historische stadskern van Leuven (vastgestelde archeologische zone). Binnen het projectgebied zal de opdrachtgever de huidige bebouwing slopen. Vervolgens zal een appartementsgebouw opgetrokken worden. Het gebouw zal een kelderverdieping, een gelijkvloers en drie verdiepingen hebben. Op de kelderverdieping worden 7 parkeerplaatsen, 2 bergingen, een kuislokaal, een vuilnis-ruimte, een autolift en de machinekamer voor deze lift, een gang en een traphal met trap en lift voorzien. De kelder zal de bodem tot op ca. 3,37m (incl. fundering) diepte verstoren, ter hoogte van de liftkoker zal dit tot ca. 4,77m diepte zijn en ter hoogte van de autolift ca. 4,17m diepte. In de tuinzone wordt een RWA-infiltratieput (5000 l) voorzien. Het gelijkvloers zal bestaan uit één appartement met terras, de inkom met de traphal, een fietsenstalling voor 6 fietsen en de ingang van de autolift. Op de eerste en tweede verdieping worden telkens twee appartementen voorzien, op de derde verdieping komt één appartement. Appartement 2, 4 en 5 hebben elk één terras, appartement 3 en 6 hebben elke twee terrassen en een groen dak. Het projectgebied is ca. 425,924 m² groot.

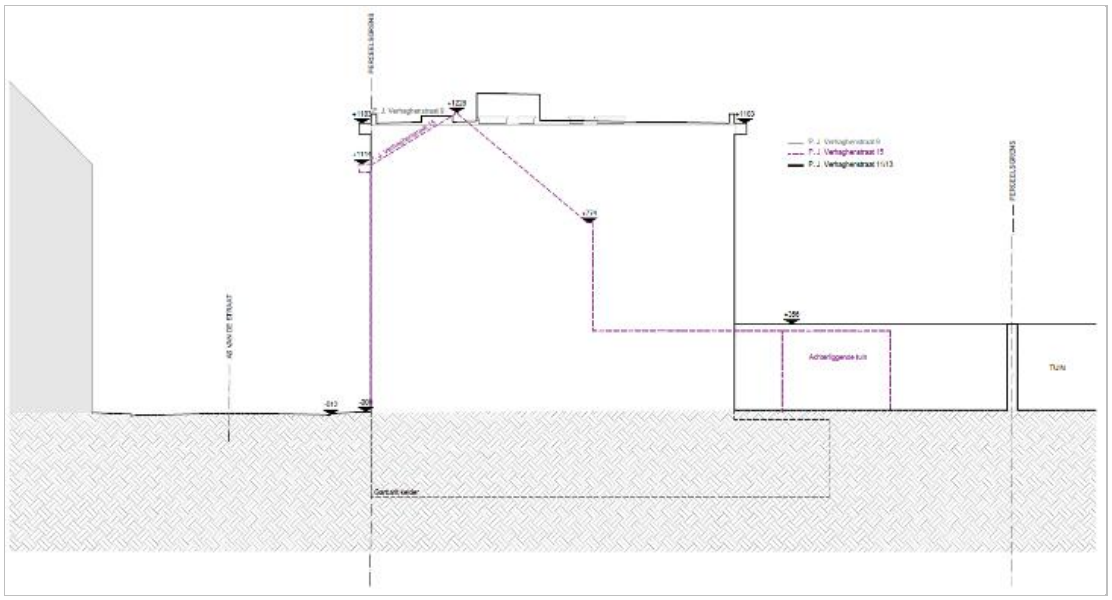
Figuur 2: Nieuwe inplanting (initiatiefnemer, 2021)

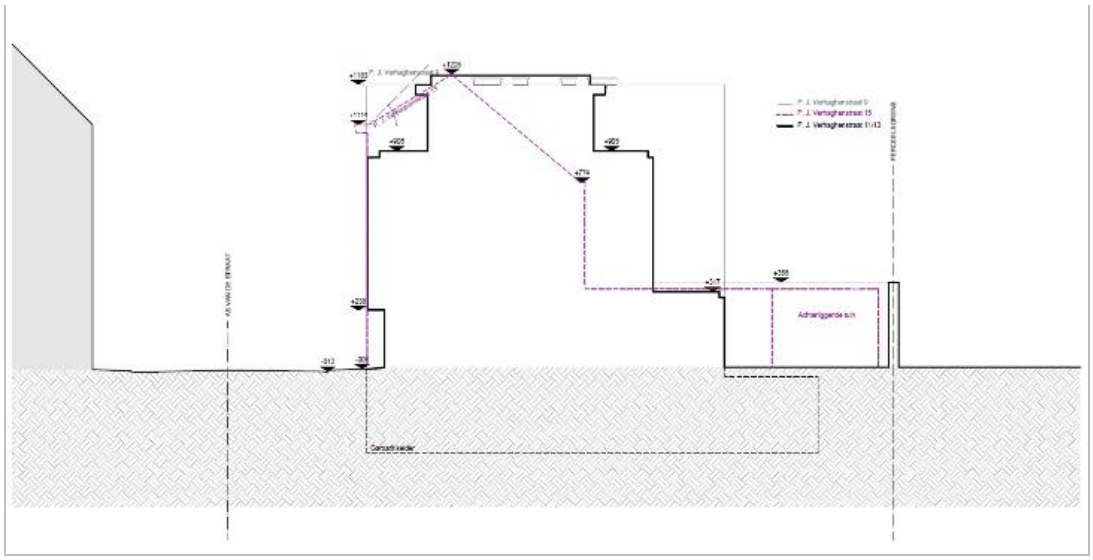
Figuur 3: Gelijkvloers (initiatiefnemer, 2021)

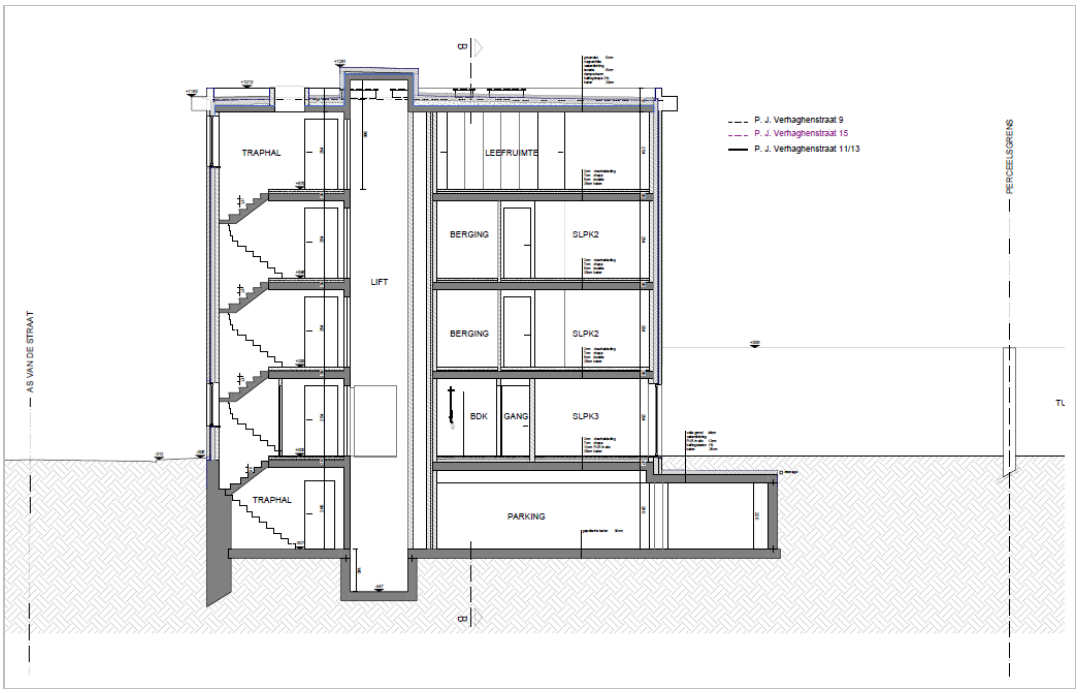
Figuur 4: Kelderverdieping (initiatiefnemer, 2021)

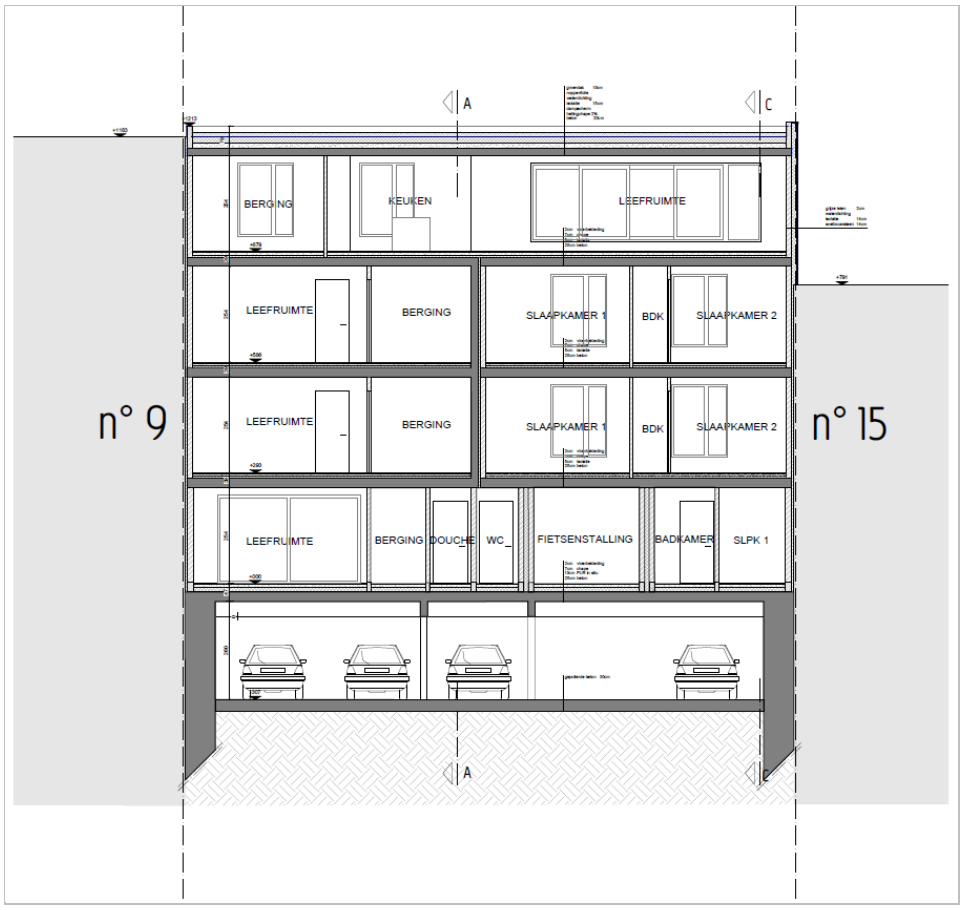
Figuur 5: Nieuw terreinprofiel AA (initiatiefnemer, 2021)

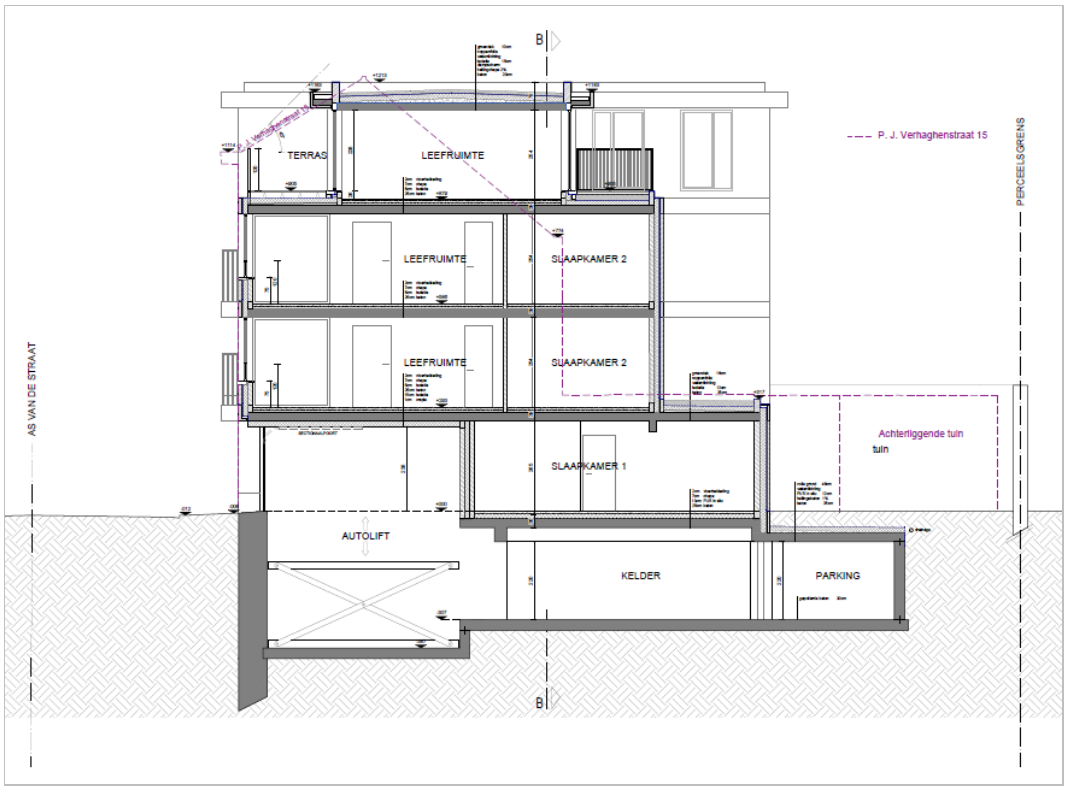
Figuur 6: Nieuw terreinprofiel CC (initiatiefnemer, 2021)

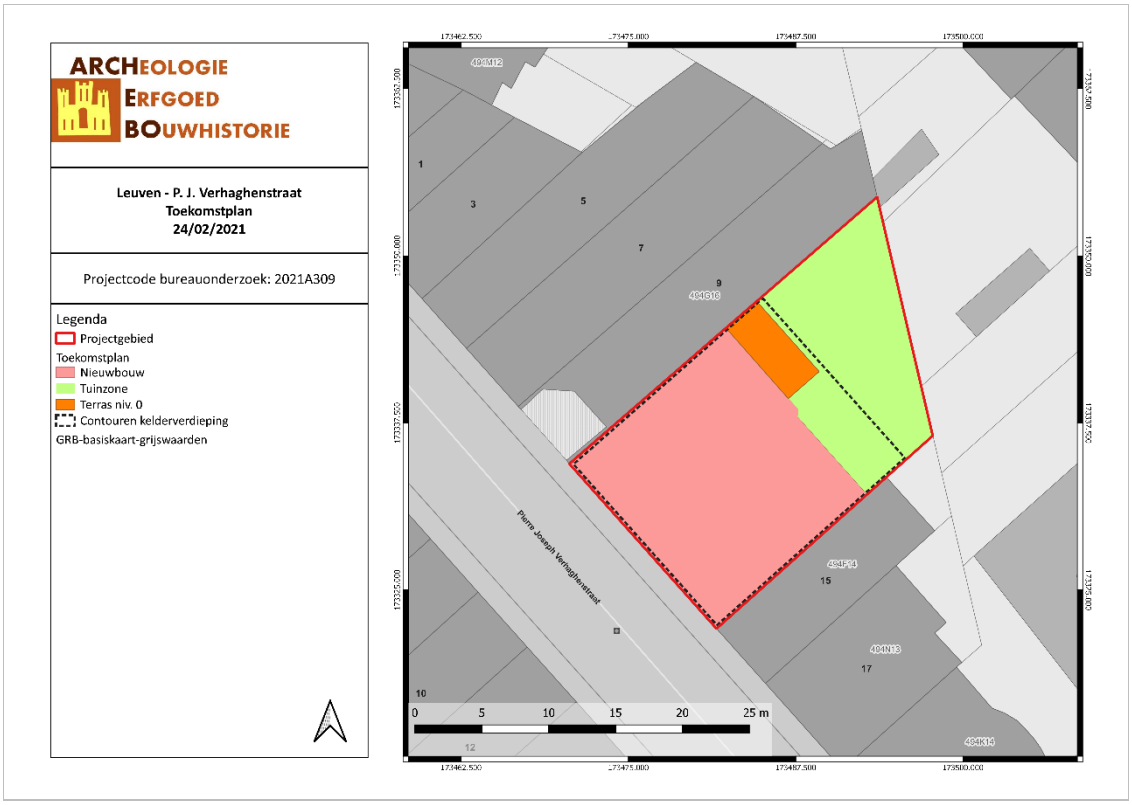
Figuur 7: Snede AA (initiatiefnemer, 2021)

Figuur 8: Snede BB (initiatiefnemer, 2021)

Figuur 9: Snede CC (initiatiefnemer, 2021)

Figuur 10: Situering van het projectgebied op Toekomstplan (ARCHEBO bvba, 2021)

Resultaten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

Voor het bureauonderzoek werd gebruik gemaakt van zo veel mogelijk beschikbare bodemkaarten, geologische kaarten, historische kaarten en archeologische gegevens.

Volgens de bodemkaart van Vlaanderen wordt het projectgebied gekarteerd als OB, een bebouwde zone.

Het projectgebied ligt op een zuidwest-gerichte helling aan de Dijle- en Molenbeek-vallei. De Dijle stroomt ca. 475m ten westen van het projectgebied, ca. 425m ten westen ligt de Dijle Eerste Arm en de Molenbeek ligt ca. 350m ten zuidoosten van het terrein. Volgens het Digitaal Hoogtemodel ligt het projectgebied tussen ongeveer 36,5 tot 39,5 meter boven de zeespiegel.

Aan de hand van de historische informatie en het kaartmateriaal kon worden achterhaald dat het projectgebied binnen de historische stadskern van Leuven ligt en dat er binnen het projectgebied bebouwing aanwezig is geweest rond 1700 en vanaf de tweede helft van de 20ste eeuw tot nu. De bebouwing rond 1700 betreft een kazerne. Deze kazerne is enkel weergegeven op de Cartes des environs de plusieurs places [fortes] entre l'Escault et la Meuse, op de Villaret- en Ferrariskaart is deze niet langer zichtbaar. Historisch gezien kunnen we voor het projectgebied spreken van een lage densiteit aan bebouwing. Deze bebouwing kan de bodem en de ondergrond wel (plaatselijk) verstoord hebben.

Het projectgebied ligt binnen de CAI-locatie 212689. Het betreft de kazerne uit de 18de eeuw. Er bevinden zich ook meerdere archeologische waarden in de nabije omgeving van het projectgebied, binnen een straal van 500m. Het betreft een gemetste ronde waterput met een rechthoekige schacht erboven op (CAI 222185), een demi-gros (munt) van Filips de Schone uit de Late Middeleeuwen en de Sint-Kwintenskerk uit de 18de eeuw (CAI 162527), een stadspoort uit de Late Middeleeuwen (CAI 207240) en de locatie van huizen uit de 17de eeuw (CAI 163511), de tweede stadsomwalling van Leuven uit de Late Middeleeuwen (CAI 207249), een stadspoort uit de Late Middeleeuwen (CAI 207252), het Begijnhof uit de Late Middeleeuwen (CAI 150671), verschillende pottenbakkersovens met massa's misbaksels uit de Late Middeleeuwen, veel munten uit de 12de-13de eeuw en een byzantijnse munt (CAI 150228), een ronde, in bakstenen opgemetste waterput en een laag met scherven uit de 16de eeuw (CAI 150560), grijs en rood aardewerk uit de Late Middeleeuwen (CAI 880), een muur (CAI 222315), de eerste stadsmuur uit de Volle Middeleeuwen (CAI 150767), uitbraaksporen van erfafscheidingen, muurresten, paalkuilen, greppels, een keldertje en een waterput uit de 19de eeuw (CAI 219832) en kuilen uit de Nieuwe Tijd en sporen van de bebouwing van het begin van de 20ste eeuw en de sloop hiervan (CAI 217961).

Het projectgebied bevindt zich dus in een omgeving met groot archeologisch potentieel. Op basis hiervan kunnen sporensites aanwezig zijn, gaande van de Metaaltijden tot en met de Nieuwe Tijd.

Gemotiveerd advies

Het gemotiveerd advies is gebaseerd op het verslag van resultaten van het vooronderzoek (projectcode 2021A309). De vaststellingen over de aan- of afwezigheid van archeologische sites en hun aard worden geconfronteerd met de door de initiatiefnemer voorgenomen bodemingrepen. Op basis van deze confrontatie motiveert het advies of er maatregelen nodig zijn, welke deze zijn, en wat hun uitvoeringswijze is.

Het uitgevoerde vooronderzoek is volledig. Alle relevante beschikbare bronnen zijn geraadpleegd. Tot op heden werd enkel een bureauonderzoek uitgevoerd.

Omwille van de bebouwing is een veldkartering niet mogelijk. Na het slopen van de bebouwing is dit eveneens weinig zinvol. Tijdens het proefsleuvenonderzoek is metaaldetectie wel noodzakelijk, zowel van de storthopen als van het aangelegd vlak, gezien het projectgebied ligt binnen de locatie van een 18de-eeuwse kazerne.

Verder is de mogelijke aanwezigheid van archeologische sporen en archeologische vondsten op het terrein niet van die aard dat geofysisch onderzoek de aan- of afwezigheid van een waardevolle archeologische site kan bevestigen of uitsluiten.

Landschappelijk booronderzoek is in dit geval niet aangewezen. Het bodemprofiel kan beter bestudeerd worden aan de hand van sleuven.

Er wordt aangewezen om enkel een **proefsleuvenonderzoek** uit te voeren. Er wordt omwille van de weinige historische bebouwing een zone verwacht zonder complexe stratigrafie. Hierdoor is een proefsleuf het meest aangewezen. Het projectgebied kan immers waardevolle archeologische resten vanaf de Metaaltijden bevatten. Hierbij handelt het vermoedelijk om artefactvondsten gelinkt aan agrarische bewoning of activiteit vanaf de Metaaltijden.

Indien er tijdens het proefsleuvenonderzoek archeologische waardevolle sporen worden aangetroffen, kan dit onderzoek gevolgd worden door een eventuele **opgraving**.

Randvoorwaarden

Het betreft een uitgesteld onderzoek aangezien de bestaande bebouwing in eerste instantie gesloopt moet worden vooraleer archeologisch onderzoek mogelijk is. De sloop boven het maaiveld mag reeds uitgevoerd worden, maar de werken aan de fundamenten en sloop onder het maaiveld mag enkel uitgevoerd worden onder begeleiding van een erkend archeoloog. De nutsleidingen zijn eveneens nog aanwezig en bevinden zich op een ongekende locatie en houdt hierdoor een veiligheidsrisico in.

Vraagstelling & onderzoeksdoelen

Doelstelling van een vooronderzoek met ingreep in de bodem in de vorm van **proefsleuven** is nagaan of archeologische niveaus aanwezig zijn in het onderzoeksgebied, op welke diepte deze aanwezig zijn en het potentieel op kennisvermeerdering bepalen. Vervolgens wordt een inschatting gemaakt van de verstorende impact van de geplande werken op het onderzoeksgebied.

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- *In hoeverre is de bodemopbouw intact, dan wel verstoord?*
- *Welke zijn de waargenomen horizonten, beschrijving + duiding?*
- *Op welke dieptes bevinden zich relevante archeologische niveaus?*
- *Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden? Zijn er tekenen van erosie?*
- *Wat is de relatie tussen de bodem en de landschappelijke context (landschap algemeen, geomorfologie, …)?*
- *Zijn er sporen aanwezig? Zo ja,*
    - *Geef een beknopte omschrijving.*
    - *Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?*
    - *Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?*
    - *Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?*
    - *Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?*
    - *Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak worden gedaan over de aard en omvang van occupatie?*
- *Werd er een waardevolle archeologische vindplaats vastgesteld? Zo ja,*
    - *Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?*
    - *Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?*
    - *Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?*

  - *Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?*
- *Is er vervolgonderzoek noodzakelijk?*

Het onderzoek is succesvol indien aan al deze vragen een gepast antwoord kan gegeven worden.

Onderzoeksstrategie, onderzoeksmethode & technieken

a) Onderzoeksmethode

Er wordt een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem voorgesteld dat bestaat uit volgende onderzoeksmethodes:

- Proefsleuvenonderzoek

Er wordt geopteerd voor een proefsleuvenonderzoek om voor een volledige evaluering van het projectgebied te zorgen.

- Is het **MOGELIJK** deze methode toe te passen op het terrein? Ja.
- Is het **NUTTIG** deze methode toe te passen op het terrein? Ja, een proefsleuvenonderzoek is het middel bij uitstek om het bestaan van een mogelijke archeologische sporensite aan te tonen.
- Is het overdreven **SCHADELIJK** voor het bodemarchief deze methode toe te passen op dit terrein? Neen.
- Is het **NOODZAKELIJK** deze methode toe te passen op dit terrein (kosten-batenanalyse)? Ja.

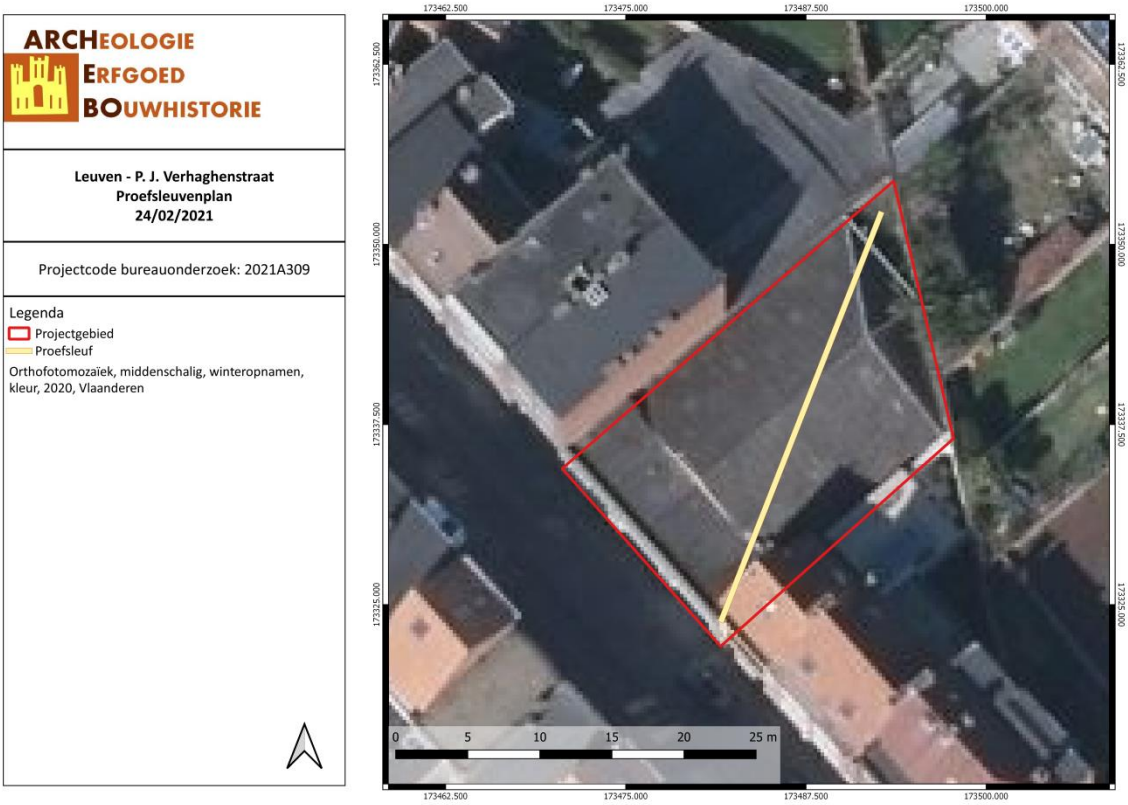
b) Onderzoekstechnieken

Er dient een **proefsleuvenonderzoek** plaats te vinden. Er wordt geopteerd voor één proefsleuf. Het doel van een proefsleuvenonderzoek is het evalueren van de archeologische waarde op het gehele terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven. Dit gebeurt door middel van een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed.

Indien de dekkingspercentage niet bereikt kan worden, kan deze sleuf aangevuld worden met kijkvensters of profielputten, ook als er geen sporen worden aangetroffen en dienen dan om de schijnbare afwezigheid van de sporen te verifiëren. Met de kijkvensters of dwarssleuven kan een dekkingspercentage van 12,5% bereikt worden, wat wenselijk is voor degelijke uitspraken over het geheel van het terrein. Indien hiervan wordt afgeweken, wordt dit eveneens beargumenteerd.

Tevens zullen profielputten binnen de sleuf aangelegd worden om zo de verticale opbouw van de bodem te bestuderen.

Tevens dient het aangelegde vlak alsook de storthopen met een metaaldetector op signalen gecontroleerd te worden. De proefsleuf wordt zo ingeplant dat ze zo lang mogelijk is, een hoek vormt met de straatzijde en zowel de kelderverdieping als de tuinzone kruist. Indien er te weinig zicht is op eventuele sporen of de diepte wordt te groot, kan er geopteerd worden om de sleuf 4m breed aan te leggen.

Figuur 11: Proefsleuvenplan (ARCHEBO bvba, 2021)

Het onderzoeksdoel is bereikt wanneer op basis van het vooronderzoek met ingreep in de bodem een voldoende gefundeerde uitspraak kan worden gedaan over de aard, omvang en behoudenswaardigheid van de archeologische waarden in het plangebied en wanneer een eenduidig advies kan worden gegeven voor vrijgave van het terrein, een opgraving of behoud in situ. Om te bepalen of het onderzoeksdoel is bereikt, gebruikt de erkende archeoloog de volgende criteria:

1. Oppervlaktecriterium

Aangezien het principe van het voorgestelde proefsleuvenonderzoek gebaseerd is op een statistische manier van werken is het van belang dat een voldoende ruime dekking wordt verkregen. Bovendien is het van belang dat de spreiding van de sleuven over het hele terrein gewaarborgd wordt zodat uitspraken kunnen worden gedaan over het hele terrein.

2. Inhoudelijke evaluatie

De erkende archeoloog moet eventueel aanwezige archeologische waarden voldoende onderzoeken zodat uitspraken kunnen worden gedaan over onder meer datering, interpretatie en onderlinge samenhang van sporen.

3. Ruimtelijke evaluatie

De erkende archeoloog moet eventueel aanwezige archeologische waarden zodanig onderzoeken dat hij een uitspraak kan doen over de ruimtelijke spreiding van één of meerdere archeologische vindplaatsen in het plangebied.

Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk die voor aanvang van het onderzoek met ingreep in de bodem reeds voorzien zijn.

3 FIGURENLIJST

Figuur 1: Situering van het projectgebied op het GRB (Geopunt, 2021) 2
Figuur 2: Nieuwe inplanting (initiatiefnemer, 2021) 3
Figuur 3: Gelijkvloers (initiatiefnemer, 2021) 4
Figuur 4: Kelderverdieping (initiatiefnemer, 2021) 4
Figuur 5: Nieuw terreinprofiel AA (initiatiefnemer, 2021) 5
Figuur 6: Nieuw terreinprofiel CC (initiatiefnemer, 2021) 5
Figuur 7: Snede AA (initiatiefnemer, 2021) 6
Figuur 8: Snede BB (initiatiefnemer, 2021) 6
Figuur 9: Snede CC (initiatiefnemer, 2021) 7
Figuur 10: Situering van het projectgebied op Toekomstplan (ARCHEBO bvba, 2021) 7
Figuur 11: Proefsleuvenplan (ARCHEBO bvba, 2021) 11